

אָרָגוֹנִי הַפּשַׁע הַמְאֹרָגָן כְּאִיּוֹם עַל הַמְדִינָה הַרִיבּוֹנִית

טל טובי

בין האזרח והמדינה. על-ידי בחינת אופיו הגלובאלי וחוצה הגבולות של הפשע המאורגן ידגים המאמר כיצד יכולה המדינה הריבונית יחד עם המוסדות המסורתיים של המערכת הבינלאומית לאבד את השליטה על אמצעי הפעלת האלימות בתחומה. אמנם למרות הפעילות האלימה הרבה ומותם של אלפי אזרחים תמימים בפיגועי טרור קרימינאליים, ברחבי העולם, הרי עדיין אין דוגמה על השתלטות מלאה של ארגון פשע מאורגן (כמו גם של ארגון טרור) על מדינה כלשהי. אך האיום קיים ובמדינות שונות, כדוגמת קולומביה הוא אף מוחשי.

מטרה נוספת תהיה לנסות ולהראות כי ארגוני הפשע המאורגן חרגו מזמן מהתחום הפלילי "הקלאסי" וכי ניתן להגדירם כארגוני טרור, כי עדיין אין בנמצא הגדרה מדויקת ומוסכמת על מהו ארגון טרור/פעולת טרור.¹ באם אנו בוחנים את מגוון ההגדרות המנסות לבחון את מאפייני הטרורזם ובמקביל אנו בוחנים את פעולותיו של הפשע המאורגן הרי ניתן לקבוע כי הגבול היטשטש לחלוטין. כיום אנו יכולים למצוא ארגוני טרור שמשתמשים בשיטות של הפשע המאורגן על מנת לממן את פעולותיהם. מנגד ניתן למצוא את ארגוני הפשע המאורגן שלמדו כיצד לאבטח ביתר יעילות את המבנה ההיררכי של הארגון תוך אימוץ שיטות לחימה שלמדו מארגוני הטרור במטרה להילחם טוב יותר בכוחות המשטרה ורשויות החוק האחרות.² חלקו האחרון של המאמר יבחן טענה זו על ידי דיון בארגון הפשע המאורגן הרוסי. דרך בחינת המקרה הרוסי ניתן להצביע על הסכנה העצומה הגלומה בפעולות הפשע המאורגן וכי

יומה של המלחמה הקרה יצר עולם בעל מאפיינים פוליטיים, חברתיים וכלכליים חדשים. השינויים הכבירים שהביא הסדר העולמי החדש הביאו גם להתחזקותן של ארגוני הפשע המאורגן שהחלו ליצור קואליציות פשע בכל רחבי העולם. ניתן לזהות קשרים בין הפשע המאורגן הרוסי וקרטלי הסמים של דרום מזרח אסיה; היאקוזה היפנית וארגוני פשע מערב אירופיים; וכן קרטלי הסמים הקולומביאניים והמאפיה הסיציליאנית. סחר הסמים, המהווה את העיסוק העיקרי (והרווחי) ביותר של ארגוני הפשע המאורגן, חוצה גבולות ומהווה סכנה קיומית על המדינה הריבונית, כמו גם על הביטחון האישי. כאנלוגיה צינית ניתן לטעון כי כפי שלחברת "מיקרוסופט" יש כמעט שליטה בלעדית על שוק תוכנות המחשבים הביתיים, הרי לקרטל הסמים הקולומביאני יש שליטה כמעט בלעדית (ובמונחים של רווח אף יותר מאשר למיקרוסופט) על סחר הקוקאין העולמי.

מאמר זה, יעסוק באיום הנובע מארגוני הפשע המאורגן, הן על הביטחון הלאומי, והן על הביטחון האישי וכי הפגיעה בביטחון האישי מהווה למעשה פגיעה בריבונות המדינה הלאומית. יש להשתמש במושג "פיגוע טרור קרימינאלי", המציין פגיעה בחפים מפשע, זאת במטרה להשיג מטרה הנגזרת משאיפותיו של ארגון פשע מאורגן, כגון שליטה על סחר סמים או בלעדיות על הימורים לא חוקיים וכדומה. הפגיעותם של חפים מפשע יכולה להיות עקב מלחמה בין ארגוני פשע שונים או פגיעה במרקם החברתי והכלכלי כדרך לאיים על רשויות הסדר והחוק.

גילויי חולשה מצד המדינה בתחום ההגנה על שלום אזרחיה יכולים, בסופו של תהליך, לפגוע ביחסי האמון

1. שמידט במחקרו מביא שורה ארוכה של ההגדרות אותן אסף מהחוקרים המובילים בתחום חקר הטרור: Alex P. Schmid, *Political Terrorism – A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases and Literature*, Amsterdam: North Holland, 1987, pp. 5-152.

2. *Jane's Intelligence Review (JIR)*, April 2002, p. 55.

ד"ר טל טובי מרצה במחלקה להיסטוריה כללית באוניברסיטת בר-אילן ובתוכניות צבאיות שונות.

הקובע כי ארגונים בין לאומיים הם ארגונים הפועלים במקביל בשתי מדינות לאום או יותר.⁶ שינוי הפרדיגמה צריך להוביל לדרכי פעולה חדשים כנגד ארגוני הפשע המאורגן ולחימה באותה עוצמה בהם נלחמים כנגד ארגוני הטרור, כדוגמת אל-קאעידה. זאת במיוחד לאור העובדה כי במקרים רבים נמצא שיתוף פעולה מבצעי הדוק בין ארגוני טרור וארגוני פשע מאורגן. מלבד הסכנה המיידית בחיבור שבין הפשע המאורגן וארגוני הטרור הבינלאומיים סכנה נוספת נובעת מיכולתו של הפשע המאורגן לפגוע במערכות כלכליות מקומיות ועולמיות, ובכך ליצור מעין "טרור כלכלי". לפיכך יש לנטוש את ההגדרה הצבאית הצרה הקובעת כי הסכנה הנשקפת על ביטחונה הלאומי של מדינה מסוימת נובעת מאיום צבאי חיצוני. הפשע המאורגן יוצר סכנה מהותית על החברה האזרחית למשל על ידי סחר הסמים.

היפגעותם של חפים מפשע יכולה להיות עקב מלחמה בין ארגוני פשע שונים או פגיעה במרקם החברתי והכלכלי כדרך לאיים על רשויות הסדר והחוק

הקשר ההדוק בין ארגוני הפשע ובין אלימות, חסרת אבחנה, יוצר סכנה ממשית על הביטחון האישי. ההתמכרות לסמים יוצרת אלימות משנית, כלומר פגיעה ברכוש ובנפש על מנת לממן את קניית הסם. הסטטיסטיקה האמריקנית קובעת כי צרכן הסמים מבצע כמאתיים פשעים בשנה במטרה לרכוש את מנת הסם היומית שלו.⁷ למושג זה, "ביטחון אישי", קובע אבי קובר, נודעה חשיבות רבה בתקופה שלאחר המלחמה הקרה. כיום הפרט עומד במרכז של המערכת הפוליטית והחברתית והמושג מבטא את החרדה של הפרט מפני פגיעה באורח חייו, בייחוד מצד קבוצות המשתמשות באלימות חסרת אבחנה. גילויי חולשה מצד רשויות המדינה בתחום ההגנה על הפרט עלול לפגוע בתדמיתה וכן בכוח העמידה הלאומי שלה. בסופו של תהליך ייפגעו יחסי האמון בין האזרח והמדינה.⁸ לפיכך על המדינה להשקיע משאבים רבים לאבטחת ביטחונה האישי של הפרט.

ניתן להכלילם בתור ארגוני טרור. כמו כן ינסה המאמר לקשור בין ארגוני הפשע המאורגן ובין ארגוני הטרור וכיצד קשר זה, מעצים למעשה את האיום על הביטחון העולמי, בתקופה שלאחר המלחמה הקרה.

ארגוני טרור, המגדירים עצמם גם כארגוני שחרור לאומיים, מבדילים עצמם מפעילות קרימינאלית "רגילה" בכך שלפעולותיהם האלימות ישנה תכלית פוליטית כלשהי הנובעת מאידיאולוגיה מסוימת. בועז גנור טוען כי תכלית פוליטית יכולה לנבוע ממניעים שונים ומגוונים והגדרתו לפיכך, היא כי הטרור הוא שימוש או האיום בשימוש באלימות כנגד אזרחים או כנגד מטרות אזרחיות במטרה להשיג מטרות פוליטיות.³ אך האם הגדרה זו יכולה להתאים לארגוני הפשע המאורגן? טענתי היא כי ניתן לעשות כן כיוון שאם אנו בוחנים את ארגוני הפשע המאורגן הרי יש להם אידיאולוגיה. אידיאולוגיה זו, מכוונת להשיג רווח כלכלי גבוה ככל האפשר. בפשטנות רבה זהו טבעו של הקפיטליזם. כוונתו של הפשע המאורגן היא לשלוט בעולם התחתון ולהנהיגו, או במילים אחרות להשיג מונופול על פעילות קרימינאלית מסוימת כגון, זנות, הימורים או סחר הסמים.⁴ לעיתים על כל תחומי הפעילות גם יחד. לשם השגת מטרה זו, הם משתמשים בשיטות של ארגוני טרור ובכלל זה גם אלימות והטלת פחד על אישים פוליטיים, שופטים ורשויות החוק האחרות.

לפיכך יש לערוך שינוי פרדיגמה קיצוני בהבחנה שבין ארגון טרור וארגון פשע מאורגן ולקבוע הנחת עבודה כי אין כל הבדל ממשי בין שני סוגי הארגונים והסכנה שהם מציבים לביטחון החברה החופשית. השינוי מתחייב עקב יכולתם של ארגוני הפשע המאורגן להשפיע על המערכת הפוליטית ויכולתם להשיג אמצעי לחימה מתקדמים. יתר על כן במקרה של הפשע המאורגן הרוסי וקרטלי הסמים הקולומביאניים, ניתן למצוא גם פעילות פוליטית שמטרתה להחליף את השלטון הקיים וזאת על מנת לאפשר להם לפעול ביתר חופשיות. ארגוני הפשע המאורגן מטילים פחד על הפרט והרגשת אי-ביטחון אישית וקיבוצית תוך יצירת אכזבה מיכולתו של המשטר הלגיטימי להילחם בתופעה. במקרים רבים זוהי גם הגדרת הטרור. לפיכך ההגדרות השונות לגבי הטרור אינן שונות מהותית מההגדרות הפשע המאורגן.⁵ בניסיון להגדיר מהו ארגון פשע בינלאומי ניתן לעשות "קרימינולוגיזציה" להגדרתו של סמואל הנטינגטון,

6. Samuel Huntington, "Transnational Organisations in World Politics", in World Politics, 25 (3), 1973, pp. 333-368.

7. על הקשר שבין צריכת סמים ואלימות ראו: Michael D. Lyman and Gary W. Potter, *Drugs in Society – Causes Concepts and Control*, Cincinnati: Anderson Publishing, 1998, pp. 177-178.

8. אבי קובר, "המלחמה ושדה הקרב העתידי – לאן?"; בתוך: חגי גולן (עורך), *מרקם הביטחון – סוגיות בביטחון ישראל בעשור השישי לקיומה*, תל-אביב: מערכות, 2001, עמ' 242. במקרה של מדינת ישראל הביאו פיגועי ההתאבדות במהלך המחצית הראשונה של 1996 לכך שהציבור בישראל הביע אי-אמון בממשלתו של שמעון פרס ובבחירות באותה שנה עלה "הליכוד" בראשותו של בנימין נתניהו.

3. בועז גנור, "טרוריים – הקשיים המושגיים להגדרתו", נתיב 68 (3), 1999, עמ' 22.

4. Federico Varese, *The Russian Mafia*, Oxford: Oxford University Press, 2001, p. 4.

5. Louis P. Pojman, "The Moral Response to Terrorism and Cosmopolitanism" in James P. Sterba (ed.), *Terrorism and International Justice*, Oxford: Oxford University Press, 2003, p. 140. ראו גם: Yakov Gilinsky, "Organized Crime in Russia: Domestic and International Problems", in Emilio C. Viano (ed.), *Global Organized Crime and International Security*, Aldershot: Ashgate, 1999, pp. 117-118.

ברמה הלאומית ארגוני הפשע קוראים תיגר על האלימות כמונופול של המדינה, זאת בדומה לתנועות מהפכניות וארגוני טרור. כך זה במקרה של איטליה, קולומביה ורוסיה, אשר בהן הפשע המאורגן מתנגד למרותה של המדינה. אם גבולות בין מדינות מהווים את המדד לריבונותה של המדינה הלאומית הרי הפשע המאורגן מהווה איום גם להגדרה זו ובכך איום על ריבונותה של המדינה הלאומית. חוסר יכולתה של המדינה הלאומית לשלוט בגורמי פשע החודרים למדינה והמציפים אותה במהגרים לא חוקיים, סחר בנשים והברחת סמים ונשק, מעלה שאלה נוקבת לגבי יכולתה של המדינה להילחם בפשע המאורגן.

ארגוני טרור, המגדירים עצמם גם כארגוני שחרור לאומיים, מבדילים עצמם מפעולות קרימינאליות "רגילה" בכך שלפעולותיהם האלימות ישנה תכלית פוליטית כלשהי הנובעת מאידיאולוגיה מסוימת

שאלה אחרת, הנגזרת מכך, היא – מהי מקומה של המדינה הלאומית במערכת העולמית בעידן הגלובליזציה, שלאחר המלחמה הקרה, ואולי אף מהות עתידה? אך שאלות אלה חורגות מתחום הדיון של מאמר זה.

עליית כוחו של הפשע המאורגן הבינלאומי בעידן שלאחר המלחמה הקרה

להפכה הפוליטית שליוותה את קריסתה של ברית המועצות, הצטרפו גם מהפכות כלכליות וחברתיות. סיומה של המלחמה הקרה הביא לתהליכי גלובליזציה פוליטית, כלכלית ותקשורתית המאפשרים כרי פעולה נוחים לפשע המאורגן. אפשרויות אלו נובעות מהקלות היחסית שבה ניתן לעבור ממדינה למדינה (במיוחד באירופה), הגלובליזציה של המערכת הפיננסית העולמית המקלה על מעבר סחורות, אנשים ומידע, חוקיים ולא חוקיים, ברחבי העולם. כמו כן הגלובליזציה הפיננסית מאפשרת את הקלות היחסית בהלבנת הון. בשנים 1970-1990 הייתה עלייה כבירה בהיקף היבוא והיצוא העולמיים. אם ב-1970 היה שווי היבוא והיצוא כ-330 מיליארד דולר, הרי ב-1990 היה שווי הסחר העולמי למעלה מ-63 טריליון דולר.¹⁰ עלייה

9. ראו את הדיון אצל אלון ויידי טופלר, *מלחמה ואנטי-מלחמה*, אור יהודה: מעריב, 1994, עמ' 231-232.

10. Phil Williams, "Transnational Criminal Organisations and International Security", in: John Arquilla and David Romfeldt (eds.), *In Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age*, Santa Monica: RAND, 1997, p. 318.

משמעותית זו אפשרה להסתיר גם יבוא ויצוא לא חוקיים, בעיקר כיוון שרשויות המכס לא גדלו בהתאמה. מגמה חשובה נוספת, היא השילוב שבין התרכזותו של הפשע המאורגן בעיר וההגירה המסיבית ממדינות העולם השלישי אל עבר המערב. הערים הגדולות והקוסמופוליטיות מספקות תשתית טכנולוגית, כלכלית ואנושית נוחה לפשע המאורגן.¹¹ אם את ראשיתו של הפשע המאורגן ניתן היה למצוא בקשרי משפחה כפריים (כדוגמת המאפיה הסיציליאנית) הרי כיום עבר מרכז הכובד לערים. מרכזי הפצת הקוקאין מאמריקה הלטינית מרוכזים בערים מדלין וקאלי בקולומביה. הפשע המאורגן הסיני, שמרכזו בערים הונג קונג ובנגקוק, שולט על הפצת ההרואין מדרום מזרח אסיה ואיסטנבול מהווה את מרכז הפצת ההרואין שממקורו מדרום מערב אסיה, לעבר מערב אירופה. ההגירה המסיבית מספקת את "החיילים" של ארגוני הפשע המאורגן. ה-FBI קבע כי כל שכונה סינית (Chinatown) בערים האמריקניות מהווה למעשה תחום פעולה של ארגוני הפשע הסיניים¹². (Tong)

ניתן להדגים רשת זו בעזרת מסלול הברחת ההרואין אל עבר צפון אמריקה. רובו של ההרואין הנצרך בארצות הברית וקנדה מקורו במשולש המזוהב (The Golden Triangle), משולש הגבולות בין מינאמר (בורמה), לאוס ותאילנד. משם עובר הסם למרכזי ההפצה בבנגקוק והונג קונג. מדרום מזרח אסיה מוברח ההרואין, דרך נתיבי הסחר העולמיים החוקיים, לחופיה המערביים של צפון אמריקה. תחנותיו הראשונות של ההרואין הן הערים ואנקובר ולוס אנג'לס. משם מופץ חלקו של הסם ברחבי החוף המערבי וחלקו השני מוברח לניו יורק, לשם הפצה בחוף המזרחי. בשלוש הערים הללו ישנן קהילות סיניות גדולות, כשהאחריות להפצה המקומית, היא בידי חברי הכנופיות הסיניות.

שימוש באוכלוסייה מאותו מוצא אתני ניתן למצוא גם במקרה הפצת ההרואין מדרום מערב אסיה (בעיקר אפגניסטן) לעבר אירופה. ההרואין המופק בעיקר באפגניסטן מגיע מאיסטנבול ומשם הוא מופץ בעזרת המהגרים התורכיים הנמצאים בערי מערב אירופה הגדולות. אין ספק כי רובם הגדול של המהגרים הם אזרחים תמימים, שהיגרו במטרה לשפר את מצבם הכלכלי. אך בכל אוכלוסייה כזו

11. מעניין לציין כי מגמה דומה עברה גם על הגרילה, אשר הפכה לגרילה עירונית וכי גם הטרור עיקר פעילותו היא בערים הגדולות. ראו בהקשר זה: רוברט קופרמן ודורל טרנס, טרור – הסכנה, המציאות, התגובה, תל אביב: מערכות, 1982, עמ' 211-213.

12. Williams, "Transnational Criminal Organisations and International Security", p. 325; לסקירה על ארגוני הפשע המזרח אסיאתיים בארצות הברית ראו: Ken Sanz and Ira Silverman, "The Evolution and Future Direction of Southeast Asian Criminal Organizations", in: Patrick J. Ryan and George E. Rush (eds.), *Understanding Organized Crime in Global Perspective*, Thousand Oaks: Sage Publications, 1997, pp. 220-226; לדיון על ארגוני הפשע המאורגן הסיניים בארצות הברית ראו: Robert J. Kelly, *Encyclopedia of Organized Crime in the United States*, Westport: Greenwood Press, 2000, pp. 61-66.

בינלאומיים. הפשע המאורגן נכלל באותה רמת איום על ארצות הברית יחד עם מדינות בעלות יכולת מוכחת של נשק להשמדה המונית, מדינות התומכות בטרור, ארגוני טרור וקרטלי סמים.¹⁴ יתר על כן בסקירות ה-CIA מופיע האיום האולטימטיבי, קרי ארגוני טרור החוברים לארגוני פשע מאורגן ואשר בעזרת הסחר בסמים מצליחים לשים ידם על נשק להשמדה המונית.

ארגוני הפשע המאורגן החלו ליצור שותפויות אסטרטגיות, המאפשרות להם להרחיב את תחומי פעילותם הגיאוגרפיים

לפי סקירות ה-CIA החל מ-1996 ישנה עלייה בפעילות הפשע המאורגן בכל מקום בעולם. לגבי רוסיה, הסקירות קובעות כי, הפשע המאורגן מהווה אתגר ממשי לממשל ויש לארגוני הפשע קשרים והשפעה חזקים במערכת הכלכלית כמו גם בתוך הפוליטיקה. המסקנה הנובעת מקביעה זו היא כי התחזקותו של הפשע המאורגן מהווה איום על היציבות הפוליטית ברוסיה. גם קרטלי הסמים, הפועלים במיוחד בדרום מזרח אסיה ובאמריקה הלטינית, מהווים איום על מערכות השלטון והמשפט. הסחר בסמים והרווח העצום הנגזר ממנו גורמים לשחיתות במוסדות השלטוניים השונים וכן בצבא ובמשטרה. ההון העצום הנמצא בידי גופי הפשע המאורגן "מולבן" והערכות הן כי למעלה מ-500 מיליארד דולר מולבנים מידי שנה. מערכת הלבנת הכספים הבינלאומית מהווה איום על כלכלות ברמה הלאומית כמו גם ברמה הבינלאומית. הון עצום זה מאפשר להשפיע על מערכות כלכליות, מקומיות ובינלאומיות, ודרך כך להשפיע גם על המערכות הפוליטיות והחברתיות. הדו"ח של 1999 הוא הפסימי ביותר וטוען כי הפשע המאורגן השתלט על המערכת הבנקאית הרוסית וכי מצבה הכלכלי החמור של רוסיה רק מביא לעלייה נוספת בכוחם של ארגוני הפשע המאורגן הרוסיים.

במיוחד מודאגים מנהלי ה-CIA ממצבו העגום של הצבא הרוסי, אשר כתוצאה מכך קצינים רבים לא מקבלים את משכורתיהם וכי מגמה זו יכולה לדרוץ קצינים רבים לזרועותיו של הפשע המאורגן. קצינים אלה אחראים גם על טכנולוגיות מתקדמות כמו גם על מאגרי הנשק הלא-קונבנציונאלי של רוסיה. דו"ח משנת 2000 מציין את העובדה כי לארגוני הפשע יש גישה למשאבים הטבעיים של רוסיה כגון: נפט, פחם ואלומיניום. לגבי הסמים, הדו"חות מציינים כי שימוש בטכנולוגיות מתקדמות עוזר להסתיר את סחר הסמים העולמי. למרות

ניתן למצוא גם גורמים קרימינאליים השואפים לרווחים גדולים בקלות ובמהירות.

גם למצב הפוליטי העולמי יש השפעה על יכולת הפעולה הנרחבת של ארגוני הפשע המאורגן והפיכתם לעולמיים. אי-הסדר הפוליטי, שנוצר עם סיומה של המלחמה הקרה, מאיץ למשל את סחר הסמים. קבוצות אתניות ותת-לאומיות הנאבקות על הגדרה עצמית ועל עצם קיומן פנו לסחר הסמים על מנת לממן רכישת נשק. עובדה זו, הופכת את סחר הסמים גם לבעיה גיאו-פוליטית מלבד הבעיה הכלכלית והחברתית. ציר ההברחה הגדול ביותר מאסיה לאירופה עובר בבלקן, אזור הסובל מחוסר יציבות פוליטית מתמשכת. גם חוסר היציבות והקשיים הכלכליים ברפובליקות האסיאתיות של ברית המועצות לשעבר, מאפשרים את הברחת הסמים ממערב אסיה אל עבר רוסיה ומשם למזרח אירופה ואף למערב.

התאמתם של ארגוני הפשע למציאות הגלובליזציה תורמת אף היא להתחזקותם. ארגוני הפשע למדו היטב את צביון הגלובליזציה תוך ניצול הפתיחות הכלכלית והחברתית החדשה. ארגוני הפשע המאורגן החלו ליצור שותפויות אסטרטגיות, המאפשרות להם להרחיב את תחומי פעילותם הגיאוגרפיים. אחת הדוגמאות הבולטות היא זיהוי הקשר שבין קרטלי הסמים הקולומביאניים עם המאפיה הסיציליאנית. המאפיה אפשרה לקרטלים לחדור לשוק ההרואין בניו יורק ובתמורה הפכה המאפיה למפיצת הקוקאין העיקרית במערב אירופה. שותפות אסטרטגית זו מאפשרת לארגוני הפשע להפוך לבינלאומיים, לפעול ביתר חופשיות ולהתמודד בהצלחה עם גופי אכיפת החוק המקומיים.¹³ אך ההתקשרות החשובה והמסוכנת ביותר לחברות החופשיות, היא ההתקשרות בין ארגוני הפשע המאורגן ובין ארגוני הטרור הבינלאומיים, כדוגמת אל-קאעידה. בסוגיה זו נדון בהרחבה בהמשך המאמר.

לבסוף, כוחו הרב של הפשע המאורגן הבינלאומי נעוץ בעובדה כי למדינה הנאבקת עמו ישנם עוד מאבקים על סדר יומה הפוליטי, הכלכלי והחברתי, מבית ומחוץ. לפשע המאורגן ישנה חזית אחת ומטרה אחת. כמו כן אל מול שיתוף הפעולה האסטרטגי בין ארגוני הפשע אנו יכולים למצוא חוסר תמימות דעים ואף מאבקים פוליטיים של המדינות הנאבקות בפשע, כאשר לכל אחת מהן אינטרסים שונים. חולשה נוספת של המדינה היא כי היא חייבת לפעול במסגרת החוק, בעיקר כשמדובר במדינה דמוקרטית – ליברלית, אין צורך לפרט באיזה מסגרת "חוקים" פועלים ארגוני הפשע הבין לאומיים.

סקירות ראשי ה-CIA בפני ועדת הביון של הסנאט על מערכת האיומים על ביטחונה הלאומי של ארצות הברית מדגישות גם את האיום הנשקף מארגוני פשע מאורגן

14. המסמכים שנבדקו מקורם מהאתר הרשמי של ה-CIA: www.cia.gov/cia/public_affairs/speeches. סקירות המודיעין מתייחסות לשנים 1996-2006.

13. Williams, "Transnational Criminal Organisations and International Security", p. 328.

המלחמה העיקשת של ארצות הברית בשיתוף מדינות שונות, הרי את החלל הריק תופסים אזורים אחרים. אחת הסכנות, ממנה מזהירים ראשי ה-CIA, היא כי נתיבי הברחת הסמים, יכולים גם לשמש להברחת נשק להשמדה המונית.

לאחר ה-11 בספטמבר נעשה החיבור בדו"חות ה-CIA בין ארגוני טרור, ארגוני הפשע המאורגן והסחר בסמים. היכולת של ארגוני הטרור וארגוני פשע מאורגן לחבור לפעולה משותפת ובעזרת הסחר בסמים לקנות נשק להשמדה המונית ובמיוחד נשק כימי וביוכימי, כמו גם אמצעי לחימה קונבנציונאליים היכולים "לשדרג" את פעולות הטרור, לדוגמה, טילי כתף נגד מטוסים וחומרי נפץ חזקים יותר.¹⁵

בסקירות ה-CIA מופיע האיום האולטימטיבי, קרי ארגוני טרור החוברים לארגוני פשע מאורגן ואשר בעזרת הסחר בסמים מצליחים לשים ידם על נשק להשמדה המונית

הדו"חות שלאחר מתקפת הטרור על ארצות הברית מדגישים בעיקר את נושא הטרור והגרעין תוך הזנחה מסוימת של בעיית הפשע המאורגן והסמים. אין הזנחה זו, קשורה כמובן לחיסול הבעיה אלא התמקדות היא בנושאים המהווים את האיום הישיר, המיידי והמובהק ביותר על ארצות הברית ובעלות בריתה.

סמים, פשע מאורגן וטרור

בעיית הסמים היא אחת הבעיות הקשות והמרכזיות עימה נאלצים להתמודד החברות המערביות. כמו כן הברחת הסמים מהווה את נתח הפעילות החשוב ביותר של ארגוני הפשע המאורגן.¹⁶ הסמים מהווים לא רק בעיה חברתית קשה אלא גם מהקשר שבין סחר הסמים וארגוני הטרור השונים.

התפשטות השימוש בסמים ממכרים קשים, ובעיקר הרואין וקוקאין, הביא להתפתחותו של תהליך כלכלי דינאמי של היצע וביקוש. האזורים היצרניים הגדילו בצורה ניכרת את שטחי הגידול בהתאם לרמת הביקוש העולמית. המדינות, בהן מתרחש תהליך הגידול והזיקוק מתאפיינות בתנאים טופוגרפיים מתאימים, קרי ג'ונגלים לא-חדיריים, הרים גבוהים או שילוב של שני הגורמים גם

¹⁵ JIR, January 2002, p. 21; Richard L. Clutterbuck, *Terrorism and Guerrilla Warfare*, London: Routledge, 1990, p. 44-46.

¹⁶ הערכות קובעות כי היקף סחר הסמים העולמי הוא כ-500 מיליארד דולר, יותר מסך היקף סחר הנפט העולמי. Williams, "Transnational Criminal Organisations and International Security", p. 320.

יחד. כלומר אזורים מבודדים, ללא דרכי גישה והמרוחקים ממרכזי השלטון ואכיפת החוק. כמו כן למצב הפוליטי באותן מדינות ישנו השפעה מכריעה. מלחמות אזרחים, ממשל מרכזי חלש או מושחת, על כל זרועותיו (כוחות משטרה וצבא, מערכת המשפט ופוליטיקאים מושחתים). גם למצב הכלכלי השפעה קריטית. באותן מדינות החקלאים חיים בעוני רב וגידול גידולים חקלאיים אחרים אינו רווחי בהשוואה לרווחים שהחקלאים זוכים להם עבור עלי הקוקה או פקעות הפרג.

הסחר בסמים הוא שוק ללא גבולות. מבריחי הסמים אינם מתייחסים למצבים פוליטיים בין מדינות שכנות, גם אם הן נמצאות במצב מלחמה. למשל הברחת החשיש מלבנון לישראל או מפקיסטן להודו. נתון מאפיין אחר, הוא מחזור הכספים העצום. ישנם הפרשים של עשרות אלפי אחוזים בין מחיר הסחורה בשלב הייצור ועד לשלב השימוש. מחירו של טון עלי קוקה בלתי מעובדים נע מכמה עשרות סנטים לדולרים בודדים. ואילו מחירו של גרם קוקאין או הרואין טהור המשווק ברחובות יכול להגיע לכמה מאות דולרים, כשהמחיר תלוי בזמינות הסם.¹⁷

משלב הייצור ועד שלב השיווק עומדים קרטלים בינלאומיים, הקשורים עם ארגוני פשע וכן ארגוני טרור.¹⁸ הברחת הסמים כמוה כאימפריה כלכלית מאורגנת היטב המעסיקה אלפי בני אדם: חקלאים, טייסים, ימאים, יבואנים, יצואנים, מתווכים, רואי חשבון, עורכי דין, סיטונאים וקמעונאים, וכן צבאות פרטיים של שכירי חרב המצוידים בנשק חדיש והמאומנים היטב.

ארגוני טרור רבים החלו בשני העשורים האחרונים לעסוק בסחר בסמים על מנת לממן את פעולותיהם. מבין ארגוני הטרור יש לציין, מלבד את ארגון אל-קאעידה, גם את המחתרת האירית (IRA) ואת החיזבאללה. כמו כן ארגוני טרור פנים אמריקניים, כדוגמת "ארגון האחוה הארית" (Aryan Brotherhood), עוסקים בסחר בסמים, למימון פעולותיהם.¹⁹

אך השילוב החמור ביותר, בראייה האמריקנית, הוא בעיסוקם של ארגוני טרור אסלאמיים בסחר הסמים. עד אוקטובר 2001 הכוונה הייתה בעיקר לתנועת הטאליבן. מחלקת המדינה האמריקנית קבעה כי השטחים שנמצאו בשליטת הטאליבן שימשו לייצור אופיום וכי מכירת הסם

¹⁷ <www.whitehousedrugpolicy.gov/drugfact/cocaine/index.html>.

¹⁸ ב-2001 נחשף קשר בין הצבא הפרובינציאלי האירי הרפובליקני (PIRA), ארגון מיליטנטי שהתבדל מה-IRA ובין קרטלי הסמים בקולומביה. פרסומים שונים מציינים כי האירים מדריכים את קרטלי הסמים בטקטיקות של גרילה עירונית ובתמורה ממנים הקרטלים את פעילות הטרור של PIRA באירלנד. ראו: JIR, December 2001, pp. 25-27.

¹⁹ שם, 54-52; ראו גם: Michael D. Lyman and Gary W. Potter, *Organized Crime*, Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, 2004, pp. 304, 306.

קשרים הדוקים עם ארגון אל-קאעידה, קשרים שנוצרו כבר בראשית שנות ה-90.²⁵ דו"חות מודיעין מערביים ומקומיים טוענים כי ישנה תשתית של אל-קאעידה בשורה של מדינות בדרום מזרח אסיה.²⁶ במדינות אינדונזיה, הפיליפינים ומלזיה פועלים מספר ארגונים אסלאמיים קיצוניים ששמו להם למטרה לפגוע במטרות אמריקניות, בריטיות ואוסטרליות.²⁷ ארגונים אלו פועלים גם בשיתוף פעולה בניהם, כשמסגרת העל המספקת מימון, אימון והדרכה היא אל-קאעידה. לאחר מתקפת הטרור על ארצות הברית נחשפה התארגנות מוסלמית קיצונית גם בסינגפור. רשת הטרור הסינגפורית הייתה בקשרים מבצעיים ואידיאולוגיים עם התנועות האסלאמיות במלזיה, אינדונזיה והפיליפינים ושירות המודיעין הסינגפורי טוען כי חברי הארגון בסינגפור התאמנו באפגניסטן בתקופה שקדמה ל-11 בספטמבר.²⁸ ניתן למצוא קשרים ואת השפעתה של אל-קאעידה עם תנועות אסלאמיות קיצוניות גם בדרום אסיה (פקיסטן, הודו ובנגלדש) וכן במרכז אסיה, ברפובליקות האסיאתיות של ברית המועצות לשעבר.²⁹

הפשע המאורגן ברוסיה

ברצוני להדגים את כל הנאמר לעיל על ידי בחינת פעילות הפשע המאורגן ברוסיה, שלאחר המלחמה הקרה. ברוסיה פועלים כיום 15 קרטלי פשע מאורגן, כשהבסיס להתאגדות הוא אזורי או אתני.³⁰ הפשע המאורגן אינו תופעה חדשה ברוסיה וישנן עדויות לפעילות קרימינאלית מאורגנת כבר בתקופת שלטון הצארים ולפשע המאורגן, לטענת הנדלמן, היה גם חלק בבירוקרטיה הקומוניסטית.³¹ אך עם נפילת הקומוניזם זכה הפשע המאורגן לעצמאות וחופש פעולה רבים יותר הנובעים, בין היתר לדעת ארגוני ביון מערביים, גם מהקשר שבין הפקידות הגבוהה הרוסית לארגוני הפשע המאורגן

שימש למימון פעולותיהם של ארגוני טרור כנגד מטרות אמריקניות.²⁰ מבצע "חירות נצחית" (Enduring Freedom), שהביא לסילוקו של שלטון הטאליבן מאפגניסטן, לא הביא להפסקת ייצור והפצת ההרואין ממדינה זו לרחבי העולם. מקורות מערביים טוענים כי את מקום הטאליבן תפסו גורמים מאפיה וכן ארגוני טרור אסלאמיים אחרים, כדוגמת התנועה האסלאמית של אוזבקיסטן, אשר יש להם קשרים חזקים עם אל-קאעידה.²¹ ה-CIA טוען כי הפצת הסם עצמו מהווה, לדעת המוסלמים הקיצוניים, נשק כנגד החברות המערביות המושחתות והמנוונות.²² בהקשר זה, ניתן לטעון כי ארגון אל-קאעידה, המהווה מעין מסגרת על למרבית ארגוני הטרור האסלאמיים בעולם, מממן את פעולותיו גם בעזרת סחר בסמים.²³ כאן אנו מוצאים גם את הקשר בין ארגוני הטרור ובין ארגוני הפשע המאורגן.

על מנת להדגים טענה זו, קרי הקשר שבין סמים לטרור, יש לבחון את קשריו של ארגון אל-קאעידה עם ארגוני טרור אסלאמיים אחרים ברחבי העולם. באופן כללי ניתן לסכם ולומר כי קשרים אלו הם למעשה מעין קשרי פטרון-קליינט, כשאל-קאעידה מממנת פעולות טרור. גם לאחר חיסולה של התשתית הלוגיסטית באפגניסטן לא הצליחו עדיין, ארצות הברית ובעלות בריתה לחסל את התשתית הפיננסית של הארגון. מנגד מספקים ארגוני הטרור את התשתית המבצעית, כלומר פגיעה במטרות מערביות (בהגדרה הרחבה) והפצת האידיאולוגיה הפאן-אסלאמית של בן לאדן. אחד הקשרים הבולטים ביותר הוא הקשר שבין אל-קאעידה ובין ארגוני טרור אסלאמיים בדרום מזרח אסיה. המדינה העיקרית הסובלת מחוסר יציבות מתמשכת, באזור זה, היא הפיליפינים. כיום פועלים כמה מאות "יועצים" אמריקניים לצדו של הצבא הפיליפיני במטרה לחסל את תנועת המחותרת האסלאמית של אבו סאייף,²⁴ דו"חות מחלקת המדינה האמריקנית טוענים כי לארגונו של אבו סאייף ישנם

25. US Department of State, *Patterns of Global Terrorism: 2001 – Background. Information on Designated Foreign Terrorist Organizations (Appendix B)*, May 2002, in: <www.state.gov/sct/rls/pgtrpt/2001/html/10252.htm#asg>.

26. ראו: JIR, January 2002, pp. 18-19.

27. העדות הקשה ביותר הייתה פיגוע התופת במועדות הלילה באי באלי בחודש אוקטובר 2002.

28. JIR, March 2002, pp. 8-10.

29. JIR, January 2002, p. 19.

30. Mark Galeotti, "Crime, Corruption and the Law", in: Mike Bowker and Cameron Ross (eds.), *Russia After the Cold War*, Harlow: Longman, 2000, pp. 144-145.

31. Stephan Handelman, *Comrade Criminal – Russia's New Mafia*, Yale: Yale University Press, 1995, p. 9; Galeotti, "Crime, Corruption and the Law", p. 135; Peter Reddaway, לסקירה היסטורית על הפשע המאורגן ברוסיה ראו: and Dimitri Glinski, *The Tragedy of Russia's Reforms*, Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2001, pp. 118-190.

20. US Department of State, Bureau of South Asian Affairs, *Taliban Fact Sheet*, 20/1/2001, in: <www.state.gov/www/regions/sa/fact_sheet_taliban.html> ראו גם: Peter Marsden, *The Taliban – War, Religion and the New Order in Afghanistan*, Oxford: Oxford University Press, 1998, p. 143; Kamal Matinuddin, *The Taliban Phenomenon – Afghanistan 1994-1997*, Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 121; Ahmed Rashid, *Taliban – Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia*, London: I.B. Tauris, 2000, pp. 117-127.

21. JIR, May 2002, pp. 29-31.

22. הצהרה של ראש ה-CIA בני וועדת שירותי המודיעין של הסנאט ב-7 לפברואר 2001.

23. JIR, April 2002, p. 55.

24. *Jane's Defense Weekly (JDW)*, 26/6/2002, p. 19.

למכור נשק לא קונבנציונאלי וטכנולוגיות מתקדמות אחרות לפשע המאורגן. בכך יש איום ישיר על ביטחוננו הלאומי של המערב כיוון שנשק זה יכול גם להגיע לארגוני טרור. לפשע המאורגן ישנה גישה חופשית למחסני הצבא. אמצעי לחימה, חומרה ותוכנה וכן סמים המוברחים בעזרת כלי רכב צבאיים, אשר בהם לא יכולים אנשי אכיפת החוק האזרחיים לבצע חיפוש.³⁶ בעזרת קשר זה, טוענים במערב, הוברחו למזרח התיכון טילים נגד מטוסים לטווחים קצרים ובינוניים. יתר על כן הכמויות העצומות של אמצעי הלחימה שנמצאים ברשות הפשע המאורגן וכן אלה הנמכרים בשוק השחור מקורם ממחסני הצבא הרוסי, כשנשק רב נמכר לאזורים מוכי קרבות ואלימות.³⁷

איבן אלנד חוקר בכיר במכון המחקר CATO טוען כי רוסיה אינה יכולה להוות איום צבאי על ארצות הברית ובמיוחד לאור העובדה כי הקשיים הכלכליים שלה מונעים ממנה לשפר את טכנולוגיות הנשק שלה וכן מאלצים אותה לקצץ באופן חד בתקציבי הצבא. כמו כן, היכולת הקונבנציונאלית הרוסית בנסיגה והערכות השונות כלל לא מחשיבות את רוסיה אף כמעצמה אזורית. לפיכך מעצבי המדיניות הרוסיים קבעו כי רוסיה תשתמש במאגרי הנשק הגרעיני שלה רק על מנת להגן על עצמה מפני מתקפה מבחוץ. כלומר רק אם ארצות הברית תתקיף ישירות את רוסיה יהווה מאגר הנשק הגרעיני של רוסיה איום על ארצות הברית.³⁸ מאמרו של אלנד הוא דוגמה לכך, שהחשיבה אודות הפשע המאורגן מחייבת שינוי פרדיגמה קיצוני. המאמר מתעלם מהעובדה כי את המשבר הכלכלי והמבצעי העובר על הצבא הרוסי יכולים לנצל ארגונים קיצוניים שונים וכן, כפי שכבר הודגם, קציני צבא בכירים מהווים "ספקים" של אמצעי לחימה שונים ובכל זה טכנולוגיות מתקדמות לארגוני הפשע המאורגן ברוסיה. יתר על כן, המאמר מנתח את המצב השורר כעת ברוסיה בו שולטת מפלגה אשר, לפחות למראית עין, מחויבת ובעלת רצון לבצע רפורמות מרחיקות לכת בחיים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים ברוסיה. אך מה יהיה אם ארגוני הפשיעה אשר חוברים לגופים פוליטיים קיצוניים יצליחו להפיל את הממשל? המאמר מתעלם מהתחזקות המפלגה הקומוניסטית וכוחות לאומניים קיצוניים השואפים להחזיר את רוסיה למעמדה כמעצמת על צבאית, במתכונת שלפני הפרסטרואיקה. אך כיצד מהווה הפשע המאורגן ברוסיה איום פנימי?

למעשה האיום נובע מגורם אחד עיקרי והוא השתלטות הפשע המאורגן על הכלכלה הרוסית כדרך להשתלט על

ואשר מספקת לסינדיקטים אישורי יצוא, מעבר חופשי במכס, פטור ממיסים והעדפה בחוזים ממשלתיים.³² מקריסתה של ברית המועצות נובע גורם נוסף שהביא להתחזקות ארגוני הפשע המאורגן הרוסיים. נפילתו של המשטר הקומוניסטי הביאה לקריסת הריכוזיות בכל תחומי החיים ובמיוחד הכלכליים. יצירת קשרים עם ארגוני פשע מאורגן במערב הפכו לפשוטים יותר עם היעלמותו של "מסך הברזל" ובמקביל נמשכו הקשרים ואף הורחבו והתהדקו עם מדינות חבר העמים וכן עם מדינות ברית

רושה לשעבר.³³ מועצת הביטחון הרוסית קבעה ב-1997 כי האיום החמור ביותר על רוסיה, הוא פנימי ונובע ממצבה הסוציו-אקונומי הקשה של המדינה. מציאות זו, הביאה להתחזקות הפשע המאורגן הרוסי, המהווה את אחד הגורמים העיקריים לאלימות הגואה ברוסיה והמנסה בדרכים לא חוקיות לפגוע במהלך ביצוע הרפורמות הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות ברוסיה.³⁴ מצב זה לא השתנה, באופן מהותי, בתקופת נשיאותו של פוטין.

מבחינה פוליטית רוסיה מדורגת כמדינה הרביעית המושחתת ביותר בעולם וזאת לאחר קולומביה, ניגריה ובוליביה, שלוש מדינות עולם שלישי מובהקות

מבחינה פוליטית רוסיה מדורגת כמדינה הרביעית המושחתת ביותר בעולם וזאת לאחר קולומביה, ניגריה ובוליביה, שלוש מדינות עולם שלישי מובהקות. ועדת המשנה של הסנאט האמריקני העוסקת במאבק נגד הטרור והסמים קבעה כי הכוח הפוליטי והכלכלי האמיתי נמצא אצל ראשי הפשע המאורגן והנחה זו משתלבת היטב עם קביעתו של ה-FBI כי בטווח הארוך הפשע המאורגן הרוסי יהווה איום על ביטחונה הלאומי של ארצות הברית.³⁵ הקשר המסוכן ביותר מבחינת גופי הביון המערביים הוא בין הפשע המאורגן לבין הצבא הנתון בקשיים תקציביים חמורים. החשש הוא כי אי-תשלום המשכורות לאנשי הצבא והפחיתות המעמדית של הקצונה הרוסית, בעידן שלאחר קריסת ברית המועצות, יכול להביא את אנשי הצבא

William H. Webster (et. al.), *Russian Organized Crime*, Washington, .32 DC: Center for Strategic and International Studies, 1997, p. 2
טוען כי ההיקף העצום של הפשיעה המאורגנת ברוסיה לא יכול לפעול ללא תמיכה ועידוד מצד פקידי ממשל בכל הרמות המנהליות. רא: Handelman, "The Russian 'Mafia'", p. 84.

Galeotti, "Crime, Corruption and the Law", pp. 144-145. .33

Stephen Handelman, "The Russian 'Mafia'", in *Foreign Affairs*, 73 (2), .34 1994, p. 83.

Webster, *Russian Organized Crime*, 3, p. 17. .35

JIR, March 2000, pp. 8-15. .36

Federica Varese, *The Russian Mafia*, Oxford: Oxford University Press, .37 2001, p. 58; Webster, *Russian Organized Crime*, 6.

Ivan Eland, "Tilting and Windmills: Post Cold War Military Threat to US .38 Security", in *CATO Policy Analysis*, no. 332, 1999, <www.cato.org/pubs/pas/pa-332es/html>.

הפשע המאורגן וכי כיום שני הגופים הם למעשה גוף מבצעי אחד.⁴³ הפשע המאורגן מציג חזית מאוחדת במטרה להרוס את הסדר החדש ופעילותו הפוליטית מתמקדת בעיקר בפוליטיקה המקומית והמוניציפאלית. תוך השתלטות על הפוליטיקה המקומית מקווים ראשי הפשע המאורגן לערער את הסמכות המרכזית של מוסקבה בפריפריה ולשלוח זרועות חנק לעבר הממשל המרכזי. לדעת ה-CIA ביכולתו של הפשע המאורגן לבצע שורה של מהלכים כלכליים וחברתיים אשר יגרמו למשבר פוליטי ברוסיה ואשר ימנע דמוקרטיזציה מלאה של המדינה.⁴⁴ אחת הדוגמאות הבולטות לכך הם אנשי ה-KGB לשעבר. רבים מהם הצטרפו לפשע המאורגן כשכירי חרב וכיועצים ולימדו מניסיונם את ראשי הפשע. כמו כן משתמש הפשע המאורגן בתשתית המבצעית שהוקמה במהלך המלחמה הקרה להברחת נשק, סמים והלבנת הון.

אלה אשר מנהלים את הפשע המאורגן, הם למעשה אנשי המנגנון הקומוניסטי לשעבר אשר רוצים להחזיר לעצמם את העוצמה והרווחה הכלכליים מהם נהנו בתקופת הקומוניזם

אחד האישים הבולטים בחיבור שבין קצין צבא ולאחר מכן סוכן KGB לשעבר לארגוני טרור ולארגוני פשע מאורגן הוא ויקטור באוט. באוט מנצל היטב את הכישורים שרכש ב-KGB לבניית רשת הברחת נשק מרוסיה לארגוני טרור ברחבי העולם וכינויו – "סוחר המוות". במאי 2006, דיווח ה-Mirror הבריטי כי 200 אלף רובי סער מסוג "קלשניקוב" מצאו את דרכם לגורמי טרור בעיראק בעזרת רשת ההברחות של באוט.⁴⁵ דו"חות של האו"ם קובעים כי באוט עומד מאחורי הברחות נשק לקונגו, אנגולה וסיירה לאונה, מדינות הנמצאות בכאוס פוליטי וחברתי, זה שנים רבות.⁴⁶ השחיתות הפוליטית והכלכלית ברוסיה מביאה לכך, שהאזרח הרוסי אינו יכול להפיק רווחים כלכליים וחברתיים מהמציאות החדשה בארצו. מבחינתו, מצבו הכלכלי הורע ואף ישנה פגיעה חמורה בביטחו האישי. נתונים סטטיסטיים ברוסיה מראים כי 56 אחוזים מהאזרחים טוענים כי הם חיים תחת איום, 42 אחוזים טוענים כי חייהם נתונים תחת איום ישיר ו-42 אחוזים טענו, במשאל דעת קהל שנערכו לפני הבחירות ב-1996, כי מצבם היה טוב יותר לפני

הפוליטיקה ברמה המקומית ודרכה יצירת אלטרנטיבה לאומית. הפשע המאורגן שולט על כ-40 אחוזים מהעסקים הפרטיים ועד כ-83 אחוזים מהבנקים. באופן כללי כשני-שלישים מהכלכלה הרוסית נשלטים על-ידי הפשע המאורגן.³⁹ אחת הטענות הנשמעות ברוסיה היא, כי לא ניתן לנהל עסקים מבלי שארגוני הפשע המאורגן יהיו מעורבים ורובם המכריע של העסקים הקטנים ברוסיה מעבירים עד 20 אחוזים מהכנסתם כ"דמי חסות". שחיתות ופשע נמצאים בכל הרמות הכלכליות והפיננסיות ובמיוחד ברמות הגבוהות.⁴⁰ ממשלי ילצין ופוטין ניסו ועדיין מנסים להילחם בפשע המאורגן אך במהרה הובן כי אלה אשר מנהלים את הפשע המאורגן, הם למעשה אנשי המנגנון הקומוניסטי לשעבר אשר רוצים להחזיר לעצמם את העוצמה והרווחה הכלכליים מהם נהנו בתקופת הקומוניזם. כמו כן רובו המכריע של ההון הרב הנצבר על-ידי הקרטלים מקורו מפעילות קרימינאלית ובמיוחד סחר הסמים.

נוצר מצב בו הממשל המרכזי אינו מסוגל להגן על רכושם ועל חייהם של האזרחים ברוסיה. המשטרה הרוסית נחותה בהשוואה לכוחם של ארגוני הפשע. ישנו חוסר בצידוד בסיסי ואמצעי הלחימה וכוח האש של המשטרה נחותים מול אלה של חברי ארגוני הפשע. כמו כן אין למשטרה את היכולת הטכנולוגית לעקוב אחר תנועות פיננסיות הקשורות להלבנת כספים. מלבד המחסור בטכנולוגיה קיים גם מחסור חמור בכוח אדם מקצועי. מותם של שוטרים ברוסיה, בזמן מילוי תפקידם, הוא גבוה כמה מונים בהשוואה למערב. פי חמישה מאשר בגרמניה ופי שמונה מאשר בארצות הברית. שוטרים רבים מתלוננים כי הממשל מתעלם מצרכיהם הכלכליים וכי המשכורות נמוכות ביותר, דבר המביא שוטרים רבים לעזוב את המשטרה ולהצטרף אל הצד שמנגד, כיוון ששם ההטבות הכלכליות ביחס לסיכון גבוהות יותר.⁴¹ הבעיה חריפה הרבה יותר כיוון ששוטרים בכל הדרגים משתפים פעולה עם ארגוני הפשע. כך למשל המשטרה מתמקדת בצרכני הסמים ולא בספקים. ככלל מנהיגי רוסיה נכשלו באימוץ כלים יעילים למלחמה בארגוני הפשע המאורגן.⁴² התחזקותו של הפשע המאורגן מבחינה כלכלית הביא את ראשי הפשע, שהם לעיתים קרובות אנשי הממסד הישן, קרי הביוורקטריה הקומוניסטית, לנסות ולהוות אלטרנטיבה פוליטית למגמות הדמוקרטיזציה שהממשל הרוסי מנסה לבצע. למעשה ניתן לקבוע, כפרפראזה לאמירתו של קלאוזוביץ, כי הפשע המאורגן בעידן שלאחר המלחמה הקרה, הוא המשך המדיניות באמצעים אחרים. הטענה במחקר קובעת כי הממסד הבכיר הקומוניסטי חבר לארגוני

Webster, *Russian Organized Crime*, 2. 39

Gilinsky, "Organized Crime in Russia: Domestic and International Problems", p. 118.

Stephen Handelman, *Comrade Criminal – Russia's New Mafia*, Yale: Yale University Press, pp. 282-283.

Handelman, "The Russian 'Mafia'", p. 88. 42

שם, 110-111. 43

CSIS, *Russian Organized Crime*, 17. 44

The Mirror, 10 May 2006. 45

<www.globalpolicy.org/security/sanction/angola/0012rprt.htm#IX>. 46

סיכום

מטרותו של מאמר זה, הייתה להציג את המנגנון ההופך את ארגון הפשע המאורגן לאיום על המדינה הריבונית. במהלך המאמר הוצג מודל, שהורכב על ידי סוכנויות הביון ורשויות אכיפת החוק במערב, בו נטען כי ארגוני הפשע המאורגן יכולים לחבור לארגוני טרור בינלאומיים ולממן פעולות בעזרת רווחי הענק של הסחר בסמים.

ארגוני הפשע המאורגן הופכים לתמהיל רצחני המהווה איום על החברות החופשיות בכל רחבי העולם, בדומה לארגוני הטרור הבינלאומיים.

עובדה זו, מתחדדת במיוחד לנוכח העובדה כי זוהו קשרים בין ארגוני הטרור ובין ארגוני הפשע המאורגן, אך גם ללא קשרים אלה, הרי הפעילות הקרימינאלית ובמיוחד סחר הסמים מהווים איום ברור מבחינה חברתית וכלכלית, על המדינה הריבונית. כיוון שגם לארגוני הפשע המאורגן יש סדר יום פוליטי, הרי מטשטש הגבול שבין ארגון פשע מאורגן ובין ארגון טרור.

לפיכך מתחייב שינוי הפרדיגמה עבור ההתמודדות עם ארגוני הפשע המאורגן הבינלאומיים. בדומה למלחמה שהכריזה ארצות הברית על הטרור הבינלאומי בעקבות המתקפה עליה ב-11 בספטמבר 2001, יש להכריז מלחמה גם על הפשע המאורגן ולשתף רשויות שונות במלחמה נגד הפשע המאורגן ובמיוחד באמצעים מודיעיניים, כאלה המשמשים את הרשויות הלאומיות במלחמה נגד הטרור. כיום משקיעות החברות המערביות סכומי עתק במלחמה נגד הטרור, כשלעיתים קרובות האיום המידי נמצא הרבה יותר קרוב מאשר הריה הנידחים של אפגניסטן או הג'ונגלים של הפיליפינים.

הפשע המאורגן אינו מסתפק רק בהשתלטות על המערכות הכלכליות לשם השגת רווחי עתק אלא גם מנסה לשים ידיו על כלי נשק להשמדה המונית, טכנולוגיות מתקדמות ואף מהווה מנסה להוות אלטרנטיבה פוליטית במדינות שונות. ■

הפרסטריויקה.⁴⁷ משאלי דעת קהל אחרים הראו כי האזרח הרוסי חרד יותר מהאיום על ביטחונו האישי מאשר האיום מאבטלה.⁴⁸ חוסר היכולת של הממשל המרכזי להגן על רכושו וחיייו של הפרט מביאה רבים מאזרחי רוסיה לשלם "דמי חסות" לפשע המאורגן על מנת לשמור על חייהם. בכך הפך הממשל המרכזי ללא-לגיטימי. האזרח הרוסי רואה את הפגיעה בביטחונו האישי כתוצאה מהתחזקותו של הפשע המאורגן וכי התחזקות זו נובעת מהניסיון לבצע רפורמות דמוקרטיות ברוסיה, לפיכך חוסר הביטחון נקשר לדמוקרטיה.⁴⁹

עובדה זו, מסבירה את התחזקותה של המפלגה הקומוניסטית ושל המפלגות הלאומניות המבטיחות את החזרת החוק והסדר וכן את הביטחון האישי והקיבוצי. בתמהיל הקומוניסטי-לאומני הקורא לרסטורציה ישנם אלמנטים אנטי-מערביים רבים. התאחדות פוליטית זו, יצרה את החזית הפטריוטית העממית ויש לה כוח רב באזורים שמחוץ למוסקבה. חזית זו, הוכיחה את כוחה בחודש מרץ 1997, בשביתת ענק כלל רוסית, שהייתה המחאה הגדולה ביותר נגד ילצין. אמנם ניתן לומר כי שביתה ומחאה ציבורית הן מאושות הדמוקרטיה והליברליזם, אך למעשה חזית זו, משתמשת באמצעים דמוקרטיים בניסיון להחזיר את השלטון הישן. כך גם ניתן להסביר את הצלחתו המסחררת של הנשיא פוטין בבחירות שנערכו במרץ 2004. פוטין, כאיש הממסד הישן, העלה על נס את הניסיון להחזיר את הביטחון לאזרחי רוסיה וכן לפתור את בעיותיהם הכלכליות.⁵⁰ שיעורי התמיכה הגבוהים בפוטין מעלים את השאלה הבלתי נמנעת: האם המערכת הפוליטית ברוסיה היא דמוקרטית?

Gilinsky, "Organized Crime in Russia: Domestic and International Problems", p. 120; CSIS, *Russian Organized Crime*, 21.

Handelman, "The Russian 'Mafia'", p. 91-92. 48

Galeotti, "Crime, Corruption and the Law", p. 135. 49

The Economist, לסקירה ביקורתית אודות ניצחונו של פוטין בבחירות ראו: 15/3/2004. ביקורת דומה נשמעה גם לאחר ניצחונו של מפלגתו של פוטין בבחירות ל"דומה" שנערכו בדצמבר 2007.